

Рейтинговий звіт SUMY 002-009 short про оновлення кредитного рейтингу

Об'єкт рейтингування:	боргове зобов'язання Сумської міської ради
Тип рейтингу:	довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Тип боргового зобов'язання:	відсоткові облігації
Обсяг випуску:	серії А – 50 000 000,00 грн.
Відсоткова ставка:	серії А – не вище 25% річних
Термін обігу:	серії А – після реєстрації НКЦПФР звіту про результати розміщення облігацій та видачі свідоцтва про реєстрацію випуску облігацій по 2015 рік
Рейтингова дія:	оновлення
Дата визначення:	16.10.2008 р.
Дата оновлення:	08.11.2012 р.
Рівень кредитного рейтингу:	uaA-
Прогноз:	стабільний

Наданий у результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України

Висновок рейтингового агентства щодо кредитного рейтингу

Кредитний рейтинг ґрунтується на результатах аналізу економічних та фінансових показників за I півріччя 2012 року, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної у розпорядженні комунальної власності, та перспективних планах на майбутнє.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, наданій самим об'єктом рейтингової оцінки, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства.

Історія кредитного рейтингу

Дата	16.10.2008	21.04.2009– 05.06.2012	08.11.2012
Рівень кредитного рейтингу	uaA-	uaA-	uaA-
Прогноз	стабільний	стабільний	стабільний
Рейтингова дія	визначення	підтвердження	підтвердження

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом **uaA** характеризується ВИСОКОЮ кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності чутливий до впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Знак «-» позначає проміжну категорію рейтингу відносно основних категорій.

Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року.

Рівень кредитного рейтингу боргового зобов'язання Сумської міської ради підтримується:

- зростанням у I півріччі 2012 року, у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року, обсягів надходжень до бюджету міста більше ніж на 17%;
- низьким рівнем прямого боргу Сумської міської ради та помірним рівнем його запланованого зростання у майбутньому;
- покращенням соціально-економічного розвитку міста, що позитивно впливає на збалансованість бюджетних показників.

Рівень кредитного рейтингу боргового зобов'язання Сумської міської ради обмежується:

- залежністю бюджету міста від одного платника податків (ПАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе»), надходження від якого формували понад 16% доходної частини загального фонду бюджету без урахування трансфертів за підсумками I півріччя 2012 року;
- високим рівнем зношеності, об'єктів інженерної, транспортної інфраструктури та житлового фонду міста, необхідністю здійснення значних капітальних вкладень у їхнє відновлення за одночасного високого рівня заборгованості населення за житлово-комунальні послуги у розрахунку на одного мешканця.

Резюме

Аналітичний звіт розкриває основні зрушення, які відбувалися в соціально-економічній та фінансовій сферах м. Суми протягом I півріччя 2012 року, та оцінку (через процедуру оновлення рейтингу) їхнього впливу на спроможність Сумської міської ради виконувати свої боргові зобов'язання.

Соціальна сфера та економіка міста

Основні соціально-економічні показники м. Суми у 2008-2011 рр. та I півріччі 2012 року наведено нижче.

Основні показники соціально-економічного розвитку м. Суми¹

Показник	Од. виміру	2008	2009	2010	2011	I півр. 2012	Приріст*, %
Чисельність наявного населення (на кінець періоду)	тис. осіб	276,8	275,2	273,9	272,5	271,1	99,4
Середньомісячна заробітна плата	грн.	1 748,0	1 841,0	2 142,0	2 541,0	2 732,0	107,5
Заборгованість з виплати заробітної плати (на кінець періоду)	млн. грн.	8,7	33,1	24,9	28,4	28,9	101,8
Обсяг реалізації продукції у відпускних цінах	млн. грн.	5 695,5	5 829,2	5 671,5	8 747,7	4 745,8	123,5
Інвестиції в основний капітал	млн. грн.	974,5	630,1	762,8	960,5	н/д	-
Прямі іноземні інвестиції (на кінець періоду)	млн. дол. США	89,4	157,0	264,6	267,3	267,6	100,1
Зовнішньоторговельний оборот	млн. дол. США	991,0	703,5	759,8	1 216,4	557,7	107,6
Введено в експлуатацію житла	тис. кв. м	76,1	80,8	92,3	90,5	36,6	193,5
Обсяг роздрібного товарообороту	млн. грн.	2 265,9	1 993,9	2 263,5	2 799,6	675,1**	-

* приріст показника за I півр. 2012 року до відповідного періоду 2011 року або показника на 01.07.2012 р. до даних на 01.01.2012 р.

** дані за результатами I кварталу 2012 року

Джерело: Сумська міська рада

Населення міста, трудові ресурси та ринок праці

Зменшення чисельності населення, притаманне Сумам протягом 2008-2011 рр., продовжувалось і у I півріччі 2012 року. Під впливом природного та механічного скорочення чисельність наявного населення міста станом на 01.07.2012 р. становила 271,1 тис. осіб.

У звітному періоді продовжується позитивна динаміка щодо зростання рівня заробітної плати та, як наслідок, доходів населення, очікуваного збільшення роздрібного товарообороту, а також збільшення середньооблікової чисельності штатних працівників. Ще залишилися окремі компанії, які були змушені працювати у режимі скороченого робочого графіку, проте чисельність працівників, до яких

¹ Тут і далі. Деякі кількісні дані, які аналізуються у звіті, наведено після відповідного округлення. У зв'язку з цим значення одних і тих же показників, які наводяться у звіті більше одного разу, можуть не збігатися, а підсумкові значення окремих показників можуть не відповідати арифметичній сумі їх складових

адміністрація застосовувала форми неповної зайнятості, скоротилася. Слід зазначити, що нагальною проблемою для м. Суми залишається накопичення обсягу заборгованості з виплати заробітної плати співробітникам (на 0,5 млн. грн. з початку поточного року).

Промисловість

Зростання обсягів промислового виробництва відбулося у більшості галузей промислового комплексу міста, проте основу виробничого потенціалу зберігають підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості, а також машинобудівного комплексу. Відповідно, збільшення попиту на вироблену продукцію промислових підприємств сприяло нарощуванню обсягу її реалізації (приріст обсягу реалізованої продукції становив 23,5% до результатів першої половини 2011 року), що у розрахунку на 1 мешканця становило 144,2% середнього показника по Україні.

Слід зазначити, що протягом аналізованого періоду ПАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе» залишався найбільшим платником податків до місцевого бюджету. Відповідно, бюджету міста Суми притаманна висока концентрація та залежність від найбільшого платника податків.

Основою зовнішньої торгівлі м. Суми є торгівля товарами. Тенденція зростання експортних поставок спостерігалась і у I півріччі 2012 року (+7,6% до відповідного періоду 2011 року), що допомагає збільшити ринки збуту, оптимально використовувати виробничі потужності, зменшити ризики коливань кон'юнктури на внутрішньому ринку та поліпшити фінансову стабільність. Разом з тим, значне скорочення обсягів імпорту товарної продукції вплинуло на зменшення обороту зовнішньої торгівлі за січень-червень 2012 року до 557,7 млн. дол. США (проти 678,8 млн. дол. США за підсумками першої половини 2011 року).

Пасажирські перевезення у місті здійснюються автомобільним та електричним транспортом, проте обсяги перевезень у I півріччі 2012 року поступалися рівню відповідного періоду попереднього року. Тоді як за обсягами перевезень пасажирів зовнішнім транспортом (зокрема, залізничним) спостерігалась зворотна позитивна динаміка.

Інвестиційна та будівельна діяльність

Одним із найважливіших напрямків роботи міської ради є стимулювання інвестицій у пріоритетні галузі економіки. Відновлення робіт у інших сегментах ринку нерухомості міста відбувається повільними темпами.

Незважаючи на наслідки фінансово-економічної кризи, місто залишається привабливим для іноземних інвесторів. Обсяг внесених з початку інвестування в економіку міста прямих іноземних інвестицій станом на 1 липня 2012 року становив 267,6 млн. дол. США, що незначно більше обсягів інвестицій на початок 2012 року та у розрахунку на одну особу населення складає 998,0 дол. США або

86,7% аналогічного показника по країні. Провідні місця за обсягами прямих інвестицій займають підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості, а також машинобудівного комплексу.

Житлово-комунальне господарство

Рівень платіжної дисципліни населення щодо сплати комунальних рахунків та покриття тарифами собівартості житлово-комунальних послуг є високим та не поступається показникам переважної більшості міст України. При цьому обсяг заборгованості за спожиті житлово-комунальні послуги у розрахунку на 1 мешканця станом на 01.07.2012 р. залишається на високому рівні.

Комунальна власність

У I півріччі 2012 року земельні ділянки та майнові ресурси територіальної громади міста активно використовувались для наповнення доходної частини загального фонду бюджету: обсяг надходжень від їх оренди формує більше 18% доходної частини загального фонду без урахування трансфертів.

Надходження від продажу земельних ділянок та об'єктів комунальної власності відіграють важливу роль в наповненні бюджету розвитку спеціального фонду. Проте повільне відновлення платоспроможного попиту ускладнює процес акумулювання бюджетних ресурсів, необхідних для реалізації програм капітального розвитку.

Бюджет міста

Відповідно до тенденцій попередніх років, бюджет міста Суми за підсумками I півріччя 2012 року загалом зберігає позитивне сальдо операційного балансу. При цьому податкові надходження (зокрема, податок з доходів фізичних осіб й плата за землю) та офіційні трансферти продовжують визначати динаміку операційних надходжень до бюджету міста.

Більше 6 років місто Суми належить до категорії міст-донорів та перераховує вилучення до Державного бюджету.

Враховуючи наявність вільних залишків коштів на відповідних рахунках міського бюджету, частина їх розміщувалась на депозитних рахунках в банківських установах. Надходження до бюджету міста відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами фінансовою установою, сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств/організацій, за якими минув строк позовної давності, та доходів від операцій з кредитування утворили фінансовий дохід у сумі 0,5 млн. грн., проти 0,3 млн. грн. за I півріччя 2011 року, а відсутність прямих боргових зобов'язань дозволило отримати плюсове значення фінансового балансу.

Для повного та всебічного вивчення показників бюджет міста Суми представлено у форматі бюджетного балансу з розбивкою на загальний та спеціальний фонди.

Динаміка основних показників бюджету м. Суми, тис. грн.

Показник	2010			2011			I півр. 2012		
	заг. фонд	спец. фонд	всього	заг. фонд	спец. фонд	всього	заг. фонд	спец. фонд	всього
Операційні надходження	582 364,3	67 541,6	649 905,8	715 848,1	111 133,6	826 981,7	390 850,9	40 632,1	431 483,0
Операційні видатки	570 888,3	58 990,2	629 878,5	691 730,5	92 960,1	784 690,5	394 259,1	21 775,4	416 034,5
Операційний баланс	11 475,9	8 551,4	20 830,6	24 117,6	18 173,5	42 291,1	-3 408,2	18 856,6	15 448,4
Фінансовий дохід	792,7	10,6	803,2	1 634,4	5,1	1 639,5	418,9	52,7	471,7
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	792,7	10,6	803,2	1 634,4	5,1	1 639,5	418,9	52,7	471,7
Поточний баланс	12 268,6	8 562,0	20 830,6	25 752,1	18 178,6	43 930,6	-2 989,3	18 909,4	15 920,1
Капітальні надходження	118,1	19 842,3	19 960,5	297,8	4 874,1	5 171,9	79,7	6 250,6	6 330,3
Капітальні видатки	10 770,8	24 566,5	35 337,3	0,0	44 827,9	44 827,9	0,0	17 960,0	17 960,0
Капітальний баланс	-10 652,7	-4 724,1	-15 376,8	297,8	-39 953,8	-39 656,0	79,7	-11 709,3	-11 629,7
Баланс після капітальних видатків	1 615,9	3 837,8	5 453,7	26 049,9	-21 775,2	4 274,6	-2 909,6	7 200,0	4 290,5
Кредитування*	1 415,0	-169,5	1 245,5	943,4	47,2	990,6	0,0	-122,0	-122,0
Надання бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	7 500,0	0,0	7 500,0	0,0	0,0	0,0
Повернення бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	-2 000,0	0,0	-2 000,0	0,0	-468,5	-468,5
Профіцит/дефіцит	200,9	4 007,4	4 208,3	19 606,5	-21 822,5	-2 216,0	-2 909,6	7 790,6	4 881,0
Фінансування	-200,9	-4 007,4	-4 208,3	-19 606,5	21 822,5	2 216,0	2 909,6	-7 790,6	-4 881,0
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)

Джерело: Сумська міська рада

Суттєве випередження темпів зростання капітальних видатків за спеціальним фондом над темпами зростання капітальних надходжень за цим фондом спричинило негативне сальдо капітального балансу бюджету міста у I півріччі 2012 року. Негативне сальдо капітального балансу є типовим для більшості місцевих бюджетів України.

Загалом бюджет м. Суми за підсумками першої половини 2012 року виконано з профіцитом обсягом 4,9 млн. грн. При цьому загальний фонд бюджету виконано з дефіцитом (2,9 млн. грн.), але профіцит за спеціальним фондом (7,8 млн. грн.) дозволив отримати в цілому позитивний результат.

Профіцит, що утворився за наслідками виконання бюджету міста у I півріччі 2012 року, позитивно вплинув на показники ліквідності бюджету за загальним та спеціальним фондами, що є високими – 8,2% та 93,9% відповідно.

Виконання доходної частини бюджету міста

Основними джерелами доходної бази загального фонду є надходження податку на доходи фізичних осіб (більше $\frac{3}{4}$ доходів загального фонду бюджету без урахування трансфертів), які за підсумками січня-червня 2012 року зросли на 15,2%; а також надходження плати за землю (близько 20% доходів загального фонду без урахування трансфертів), що збільшились на 16,8%. Водночас на наповнення доходної частини бюджету міста негативний вплив має невиконання платниками податків своїх зобов'язань перед бюджетом (недоїмка за податком на доходи фізичних осіб склала 4,9 млн. грн., з плати за землю – 6,3 млн. грн.).

Для бюджету м. Суми характерна висока галузева концентрація надходжень податку з доходів фізичних осіб, а також висока концентрація та залежність від найбільшого платника податків міста – ПАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім. М. В. Фрунзе».

Виконання планових показників окремих доходних статей спеціального фонду міського бюджету на невисокому рівні (зокрема, за надходженнями від продажу землі та єдиного податку) негативно вплинуло на виконання затвердженого на 2012 рік плану за доходами бюджету розвитку (39,9%). Разом з тим, доходи спеціального фонду без урахування трансфертів у I півріччі 2012 року було виконано на 51,7% та в порівнянні з I півріччям 2011 року збільшились більше ніж на чверть.

Що стосується трансфертів – загалом рівень виконання уточненого річного плану за підсумками першої половини 2012 року був високим внаслідок своєчасних перерахувань з Державного бюджету більшості соціально спрямованих субвенцій.

Виконання видаткової частини бюджету міста

Динаміка виконання бюджету за видатками у I півріччі 2012 року свідчить про те, що більшість видаткових статей бюджету в аналізованому періоді було виконано на невисокому рівні, на що впливали повільні темпи виконання планових показників з наповнення доходної частини бюджету міста та перерахування окремих трансфертів з Державного бюджету. Структура видаткової частини бюджету міста за економічною класифікацією у січні-червні 2012 року змінилась у бік зменшення питомої ваги капітальних видатків. Відповідно, питома вага захищених статей бюджету міста Суми у загальному обсязі витрат загального фонду у порівнянні з I півріччям 2011 року збільшилася (з 91,8% до 95,3%).

Недовиконання у повному обсязі планових обсягів видатків за окремими видатковими статтями бюджету, віднесеними до основних, мало наслідком збільшення обсягу кредиторської заборгованості бюджету міста станом на 01.07.2012 р. до 9,9 млн. грн., з якої 1,9 млн. грн. або 19,4% – це прострочена заборгованість за загальним фондом бюджету міста. Виникнення простроченої кредиторської заборгованості відбулось здебільшого внаслідок недостатнього фінансування з Державного бюджету.

У 2012 році, як і у попередні бюджетні періоди, місто Суми зберігає статус міста-донора та перераховує кошти до Державного бюджету. Плановий річний обсяг вилучення було встановлено на рівні 3,9 млн. грн. або 30% до загального обсягу вилучення у 2011 році. Протягом першої половини 2012 року перераховано 1,8 млн. грн., що становило 45,7% планових річних показників або 29,3% фактичних відрахувань I півріччя минулого року.

Боргові зобов'язання

Консолідований борг м. Суми станом на 01.07.2012 р. становив 30 млн. грн. та складався з прямого боргу бюджету міста (19,9 млн. грн.), простроченої кредиторської заборгованості міського бюджету (1,9 млн. грн.) та залучених кредитних коштів комунальними підприємствами міста (8,2 млн. грн.). Консолідоване боргове навантаження бюджету є помірним: співвідношення обсягу консолідованого боргу до запланованого на 2012 рік обсягу доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів складає близько 10%.

За інформацією Сумської міської ради, залучення позикових коштів (у т.ч. запланований випуск облігацій внутрішньої місцевої позики обсягом 50 млн. грн., процедура залучення за яким перенесена) у короткостроковій перспективі не планується.

Висновок

За результатами аналізу кредитний рейтинг боргового зобов'язання Сумської міської ради підтверджено на рівні **uaA-**, прогноз «стабільний».

Голова рейтингового комітету

М. Б. Проценко

Старший фінансовий аналітик

О. П. Пугачова

Додатки

Додаток до рейтингового звіту №1

Динаміка агрегованих бюджетних показників м. Суми у форматі бюджетного балансу*, тис. грн.

Показник	2008	2009	2010	2011	I півр. 2012
Податкові надходження	382 899,8	373 055,1	419 718,0	500 952,1	278 722,6
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	49 528,6	50 340,3	53 747,6	56 463,4	26 668,4
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	172 878,5	145 845,2	176 440,2	269 566,2	126 091,9
Операційні надходження всього	605 306,9	569 240,6	649 905,8	826 981,7	431 483,0
Поточні видатки	338 120,7	363 515,4	437 244,7	485 288,4	278 334,4
Субсидії та поточні трансферти	219 956,8	180 314,1	192 633,9	299 402,2	137 700,1
Операційні видатки всього	558 077,5	543 829,5	629 878,5	784 690,5	416 034,5
Операційний баланс	47 229,4	25 411,1	20 027,3	42 291,1	15 448,4
Фінансовий дохід	4 484,4	361,4	803,2	1 639,5	471,7
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	4 484,4	361,4	803,2	1 639,5	471,7
Поточний баланс	51 713,8	25 772,5	20 830,6	43 930,6	15 920,1
Капітальні надходження	22 439,9	16 001,9	17 914,2	5 171,9	1 796,5
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	18 696,3	6 145,0	2 046,2	0,0	4 533,8
Капітальні надходження всього	41 136,2	22 146,9	19 960,5	5 171,9	6 330,3
Капітальні видатки	65 499,4	55 071,2	29 654,1	38 137,3	16 573,5
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	13 810,9	3 558,6	3 713,2	6 690,6	1 386,4
Капітальні трансферти, здійснені до 01.01.2011 р. до бюджету розвитку	16 314,0	4 262,8	1 970,0	0,0	0,0
Капітальні видатки всього	95 624,3	62 892,7	35 337,3	44 827,9	17 960,0
Капітальний баланс	-54 488,1	-40 745,7	-15 376,8	-39 656,0	-11 629,7
Баланс після капітальних видатків	-2 774,3	-14 973,3	5 453,7	4 274,6	4 290,5
Кредитування**	2 004,9	1 789,5	1 245,5	990,6	-122,0
Надання бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	7 500,0	0,0
Повернення бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	-2 000,0	-468,5
Профіцит/дефіцит	-4 779,2	-16 762,8	4 208,3	-2 216,0	4 881,0
Фінансування	4 779,2	16 762,8	-4 208,3	2 216,0	-4 881,0
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* дані за попередні роки відображаються відповідно до змін, внесених до форм казначейської звітності з 01.01.2011 р.

** надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)

Джерело: Сумська міська рада

Динаміка основних джерел фінансування бюджету м. Суми*, тис. грн.

Показник	2008	2009	2010	2011	I півр. 2012
Профіцит/дефіцит	-4 779,2	-16 762,8	4 208,3	-2 216,0	4 881,0
Фінансування	4 779,2	16 762,8	-4 208,3	2 216,0	-4 881,0
Зміни залишків	-8 223,1	3 043,2	-19 321,7	3 680,2	-4 775,0
• залишок на початок року	23 955,7	32 178,8	29 135,5	48 457,2	44 777,0
• залишок на кінець року	32 178,8	29 135,5	48 457,2	44 777,0	49 552,0
Фінансування за рахунок казначейського рахунку	0,0	6 222,7	15 113,7	-1 464,2	0,0
• залучення	0,0	6 222,7	19 195,0	0,0	0,0
• погашення	0,0	0,0	-4 081,3	-1 464,2	0,0
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	13 003,1	7 496,8	0,0	0,0	-105,9
• повернення (пред'явлення)	44 893,1	8 046,8	8 300,0	50 500,0	30 081,7
• розміщення (придбання)	-31 890,0	-550,0	-8 300,0	-50 500,0	-30 187,5
Фінансування за борговими операціями	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
• запозичення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
• погашення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші розрахунки	-0,8	0,0	-0,3	0,0	-0,1
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* дані за попередні роки відображаються відповідно до змін, внесених до форм казначейської звітності з 01.01.2011 р.

Джерело: Сумська міська рада